

**Az orosz-ukrán háború magyar vállalkozásokra
gyakorolt hatásai, következményei**

Budapest, 2022. május

Az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet olyan nonprofit kutatóműhely, amely elsősorban alkalmazott közgazdasági kutatásokat folytat. Célja, hogy elméletileg és empirikusan megalapozott ismereteket és elemzéseket nyújtson a magyar gazdaság és a magyar vállalkozások helyzetét és kilátásait befolyásoló gazdasági és társadalmi folyamatokról.

MKIK GVI   Institute for Economic and Enterprise Research
Hungarian Chamber of Commerce and Industry

Az elemzést készítette:

Bacsák Dániel, elemző, MKIK GVI
e-mail: daniel.bacsak@gvi.hu
Széll Krisztián, elemző, MKIK GVI
e-mail: krisztian.szell@gvi.hu

Kutatásvezető:

Nábelek Fruzsina, ügyvezető, MKIK GVI
e-mail: fruzsina.nabelek@gvi.hu

MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet
Budapest

A kézirat lezárva: 2022. május 31.

Cím: MKIK GVI
1065 Budapest, Lázár utca 10.
Tel: 235-05-84
e-mail: gvi@gvi.hu
Internet: <http://www.gvi.hu>

Összefoglaló

- Jelen elemzés célja az orosz-ukrán háború hazai vállalkozásokra gyakorolt hatásainak feltárása. Az elemzés az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet (MKIK GVI) féléves vállalati konjunktúravizsgálatának 2022. áprilisi eredményein alapul. A felmérés 2 227 cégvezető véleményét gyűjtötte össze. A válaszoló cégek mintája reprezentatívnak tekinthető a GDP-hez való hozzájárulás, régió és foglalkoztatotti létszám szerint.
- Az orosz-ukrán háború kirobbanása alaposan átrendezte a vállalkozások problématerképét. Az előző félévhez viszonyítva az üzleti tevékenységet akadályozó tényezők közül magas szinten maradt a munkaerőhiányt említők aránya (46%), ugyanakkor jelentősen emelkedett a nyersanyag- és energiaárakat (43%), az árfolyamok alakulását (25%), valamint az ellátási láncok megszakadását (23%) akadályozó tényezőnek tekintő vállalkozások aránya. Az anyaghiány is jelentős probléma maradt (23%), és emelkedett a munkaerővel kapcsolatos költségeket mint akadályozó tényezőt említő válaszadók aránya is (22%).
- A jövőre vonatkozóan jelentősen nőtt a nyersanyagok és az energia áraitól (54%), az anyaghiánytól (31%), az árfolyamok alakulásától (23%) és az ellátási láncok megszakadásától tartó (21%) cégvezetők aránya.
- A válaszadók háromnegyede (75%) számolt be valamilyen háború okozta közvetlen vagy közvetett hatásról. A negatív hatások közül magasan kiemelkedik az ellátási láncok megszakadása (egyúttal az alapanyag- és termékhiány) (51%). A második leggyakoribb negatív hatásként a csökkenő kereslet (21%) jelent meg. Vannak cégek, ahol hatásként jelentkezik a menekült munkavállalók alkalmazása (23%), valamint a kereslet növekedése is (11%).
- A háború hatásai közül több is nagyon eltérő gyakorisággal fordul elő a különböző foglalkoztatotti létszámmal, az eltérő ágazatokban működő, az eltérő tulajdonosi háttérű, illetve az Oroszországot és/vagy Ukrajnát érintő export vagy importtevékenységet folytató vállalkozásoknál.
- Általánosságban elmondható, hogy a vállalatméret növekedésével párhuzamosan a legtöbb hatás egyre gyakrabban jelenik meg.
- Az ellátási láncok megszakadása (69%) és a csökkenő kereslet (31%) a kereskedelmi cégeket érinti a legnagyobb arányban, míg az egyéb szolgáltatói szektorban kiemelkedik a csökkenő export (19%) és a szállítási útvonalak ellehetetlenülésének problémája (19%).

- A háború okozta hatások – az ellátási láncok megszakadását kivéve – gyakrabban fordulnak elő a külföldi (rész)tulajdonban lévő cégek esetében, mint a tisztán hazai tulajdonú cégeknél.
- Az Oroszországgal és/vagy Ukrajnával export (11%) vagy import (6%) kapcsolatban lévő vállalatok az átlagosnál jóval gyakrabban érzékelik a háború negatív hatásait.
- A jelenlegi háborús helyzetet figyelembe véve a cégvezetők többsége egyáltalán nem tartja valószínűnek a következő félév folyamán cége kapacitáskihasználtságának csökkentését (40%), illetve teljes leállítását (71%). Hozzáteve, hogy a kapacitáskihasználtság csökkentését elképzelhetőbbnek tartják, mint a teljes leállást.
- A kapacitáskihasználtság csökkentésének, illetve a teljes leállásnak a valószínűsége a kkv-k és az építőiparban, iparban tevékenykedő cégek esetében a legnagyobb. Ezen felül a kapacitáskihasználtság csökkentésének esélye magasabb az Oroszországból és/vagy Ukrajnából importáló cégek esetében, míg az Oroszországba és/vagy Ukrajnába exportáló cégek vélik a leginkább úgy, hogy esély van akár a teljes leállásra is.

Bevezetés

Elemzésünkben azt vizsgáljuk, hogy a hazai vállalkozások az orosz-ukrán háború árnyékában milyen akadályozó tényezőkkel szembesültek az elmúlt félévben, illetve mely akadályozó tényezőktől tartanak az elkövetkező félévben az üzleti tevékenységük során. Ezen felül elemezzük, hogy az orosz-ukrán háború érinti-e a működésüket, és ha igen, milyen módon, valamint azt is, hogy a háború okozta problémák, kihívások milyen típusú cégeket érintenek leginkább.

Az elemzéshez az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet (MKIK GVI) féléves vállalati konjunktúravizsgálatának 2022 áprilisi eredményeit használtuk fel. Az adatfelvétel április 1. és 30. között zajlott. A felmérés keretében 2 227 cégvezető véleményét kérdeztük cégük üzleti helyzetéről és kilátásairól, továbbá információt gyűjtöttünk az orosz-ukrán háború magyar vállalkozásokra gyakorolt hatásairól, következményeiről is. A vállalatok válaszait a GDP-hez való hozzájárulás, régió és foglalkoztatotti létszám szerint súlyozzuk, így a válaszoló cégek mintája ezen jellemzők mentén reprezentatívnak tekinthető. A súlyozás következtében az elemzésben számolt megoszlások nem a válaszadó cégek alapmegoszlását tükrözi, mivel azokban a jelentősebb gazdasági teljesítményű cégek válaszai nagyobb, a kisebb gazdasági teljesítményű vállalkozások válaszai kisebb súllyal esnek a latba.

A vállalkozások üzleti tevékenységét akadályozó tényezők¹

Amennyiben a GVI elmúlt hat féléves konjunktúrafelvételének adatait vizsgáljuk, látható, hogy a koronavírus-járványt megelőzően egyértelműen a munkaerő- és szakemberhiány volt a leggyakoribb akadályozó tényező a vállalkozások előző félévi üzleti tevékenységében. Ezt követően azonban – a korlátozó gazdasági intézkedések munkaerőállományra gyakorolt hatásai miatt is – csaknem felére csökkent azon vállalkozások aránya, amelyek a munkaerő- és szakemberhiányt jelölték meg akadályozó tényezőként. 2021 októberére azonban újból megugrott a munkaerőhiányról beszámoló cégek aránya. Ezzel szoros összefüggésben a kereslethiány kapcsán épp ellenkező tendencia érvényesült. A járvány egyes hullámai alatt számottevően megemelkedett a kereslethiányról beszámoló cégek aránya, majd 2021 októberében csaknem a válság előtti szintre csökkent. Kiemelendő, hogy már az előző féléves, azaz a 2021 októberi konjunktúrafelmérésben is jelentős mértékben

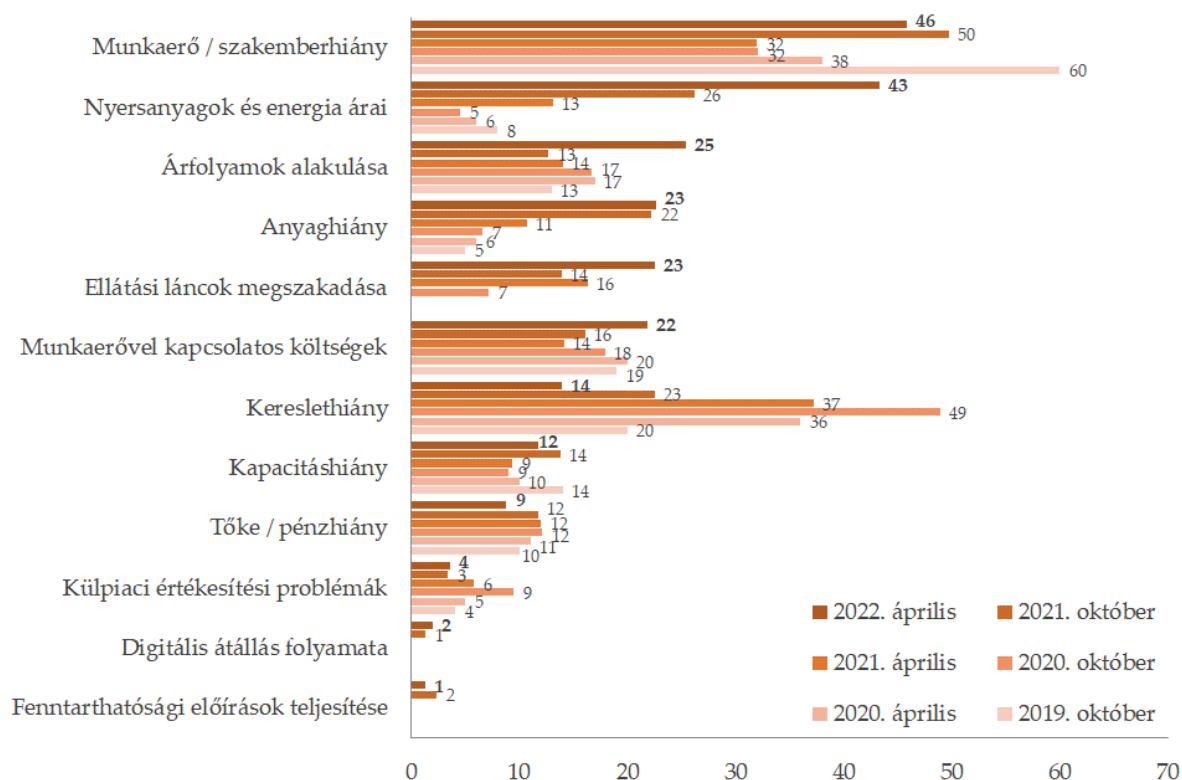
---

¹ Az akadályozó tényezők közül egy válaszadó legfeljebb hármat jelölhetett meg. Az ellátási láncok megszakadását 2020 októberében, a fenntarthatósági előírások teljesítését és a digitális átállás folyamatát pedig 2021 októberében vettük fel a vizsgált akadályozó tényezők körébe.

megugrott a nyersanyag- és energiaárakat, valamint az anyagihiányt jelentős akadályozó tényezőnek tekintő vállalkozások aránya.

Az orosz-ukrán háború kirobbanása újból alaposan átrendezte a vállalkozások problématerképét. A vizsgált időszakban a 2022 áprilisában megkérdezett cégek számoltak be a legmagasabb arányban (92%) valamilyen nehézségről. Magas szinten maradt a munkaerőhiányt említők aránya (46%), miközben kereslethiányról még kevesebben számoltak be (14%). Ezzel párhuzamosan a nyersanyagok és az energia árait a megkérdezett cégek már több mint kétötöde (43%) problémaként jelölte meg, és számottevően emelkedett az árfolyamok alakulását (25%), valamint az ellátási láncok megszakadását akadályozó tényezőnek tartó vállalkozások aránya is (23%). Megemlítendő továbbá, hogy az anyagihiány is jelentős probléma maradt (23%), és emelkedett, így a vizsgált időszak legmagasabb értékét érte el, a munkaerővel kapcsolatos költségeket mint akadályozó tényezőt említő válaszadók aránya (22%).

1. ábra: Hazai vállalkozások előző félévi üzleti tevékenységét akadályozó tényezők (%)

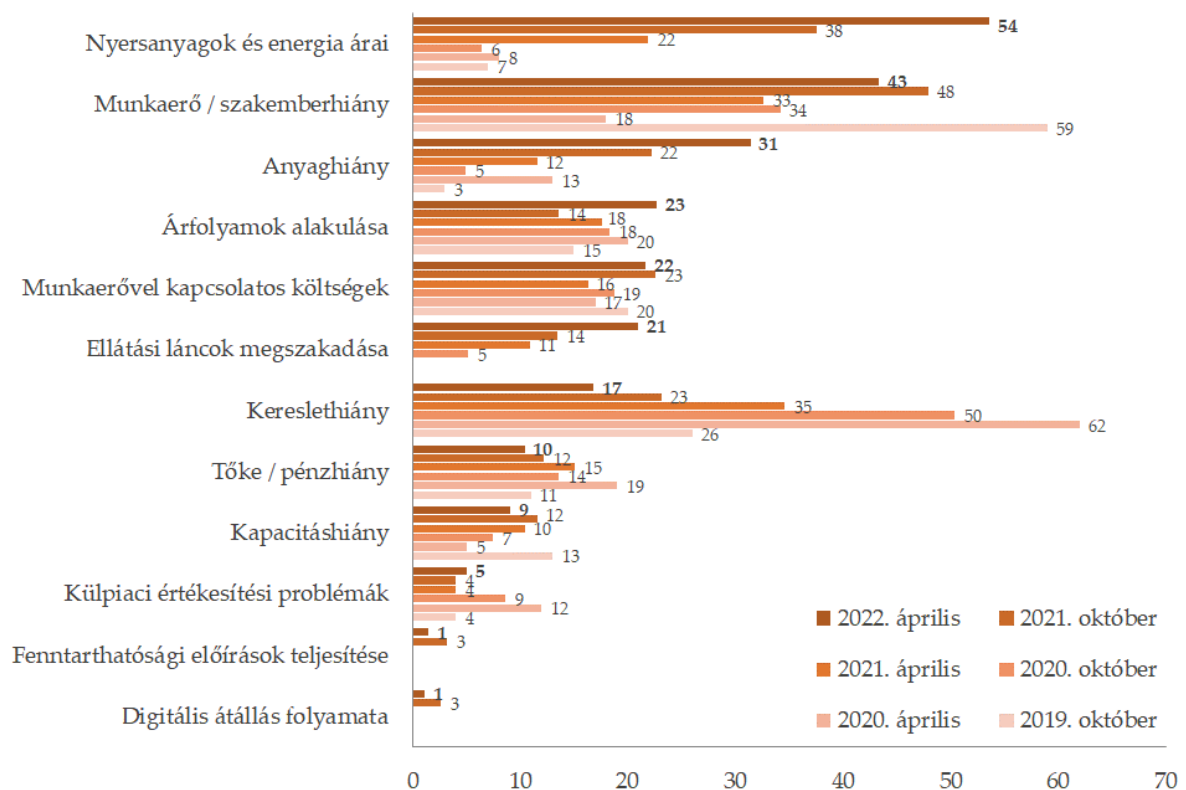
Forrás: GVI 2019–2022

Megjegyzés: $N_{2019.okt.}=2261$, $N_{2020.ápr.}=2884$, $N_{2020.okt.}=3133$, $N_{2021.ápr.}=2779$, $N_{2021.okt.}=2198$, $N_{2022.ápr.}=2212$

A jövőre, azaz a következő félévi üzleti tevékenységre vonatkozóan mind a tendencia, mind a változások mértéke tekintetében hasonló folyamatok zajlottak le a vizsgált

időszakban, mint ami az előző félévi üzleti tevékenységet negatívan befolyásoló tényezők esetében látható. Fontos kiemelni, hogy a 2022 áprilisában megkérdezett cégek 96 százaléka számít valamilyen nehézségre a következő félévben, ami kiemelkedő a vizsgált időszakban. Az előző (2021. októberi) féléves konjunktúrafelmérés eredményeihez képest jelentősen nőtt a nyersanyagok és az energia áraitól (54%), az anyagihiánytól (31%), az árfolyamok alakulásától (23%) és az ellátási láncok megszakadásától (21%) tartó cégvezetők aránya, miközben némi csökkenés tapasztalható a munkaerőhiány (43%) és a kereslethiány (17%) kapcsán. Látható továbbá, hogy a 2022 áprilisában megkérdezett vállalatok az előző félévi tapasztalataikhoz képest jelentősen magasabb arányban gondolják azt, hogy a következő hat hónapban a nyersanyag- és energiaárak (11 százalékpontos különbség), valamint az anyagihiány (9 százalékpontos különbség) akadályozó tényezővé fognak válni. A többi felsorolt tényező kapcsán e tekintetben nincs lényegi különbség.

2. ábra: Hazai vállalkozások következő félévi üzleti tevékenységét akadályozó tényezők (%)

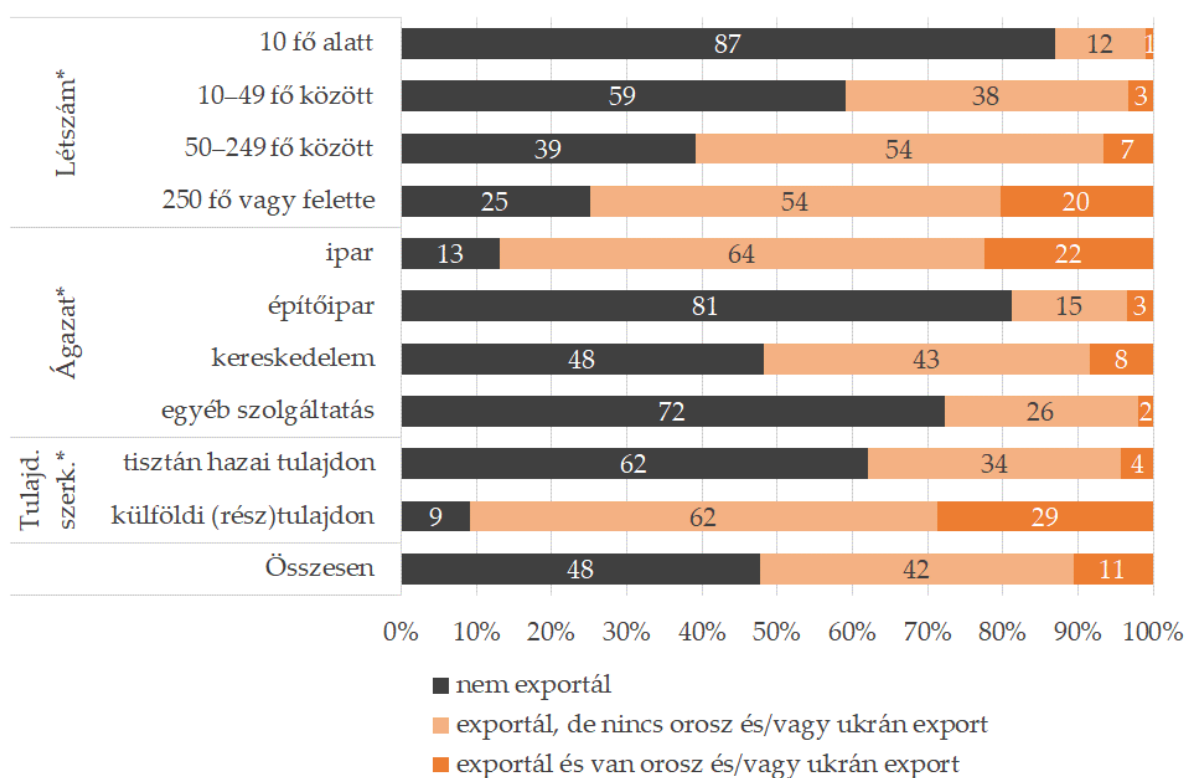
Forrás: GVI 2019–2022

Megjegyzés: $N_{2019.okt.}=2260$, $N_{2020.ápr.}=2886$, $N_{2020.okt.}=3143$, $N_{2021.ápr.}=2719$, $N_{2021.okt.}=2154$, $N_{2022.ápr.}=2150$

Az orosz-ukrán háború hazai vállalkozásokra gyakorolt hatásai

A háború negatív következményeiben való érintettséget nagymértékben befolyásolja, hogy egy cég mennyiben érdekelt az orosz, illetve az ukrán piacon, azaz van-e ezen térségekhez kötődő export- és/vagy importtevékenysége. A cégek gazdasági súlyát is figyelembe véve a vállalkozások több mint tizede (11%) érdekelt orosz és/vagy ukrán exportban. Amennyiben létszám, ágazat és tulajdonszerkezet szerint vizsgáljuk az ezen térségekbe irányuló exporttevékenységet, jól látható, hogy a nagyobb cégek, az ipari vállalatok és a külföldi (rész)tulajdonban lévő vállalkozások közvetlen kitétsége a legnagyobb.

3. ábra: Oroszországba és/vagy Ukrajnába irányuló exporttevékenységet folytató cégek megoszlása vállalati jellemzők szerint, N=2001–2039 (%)

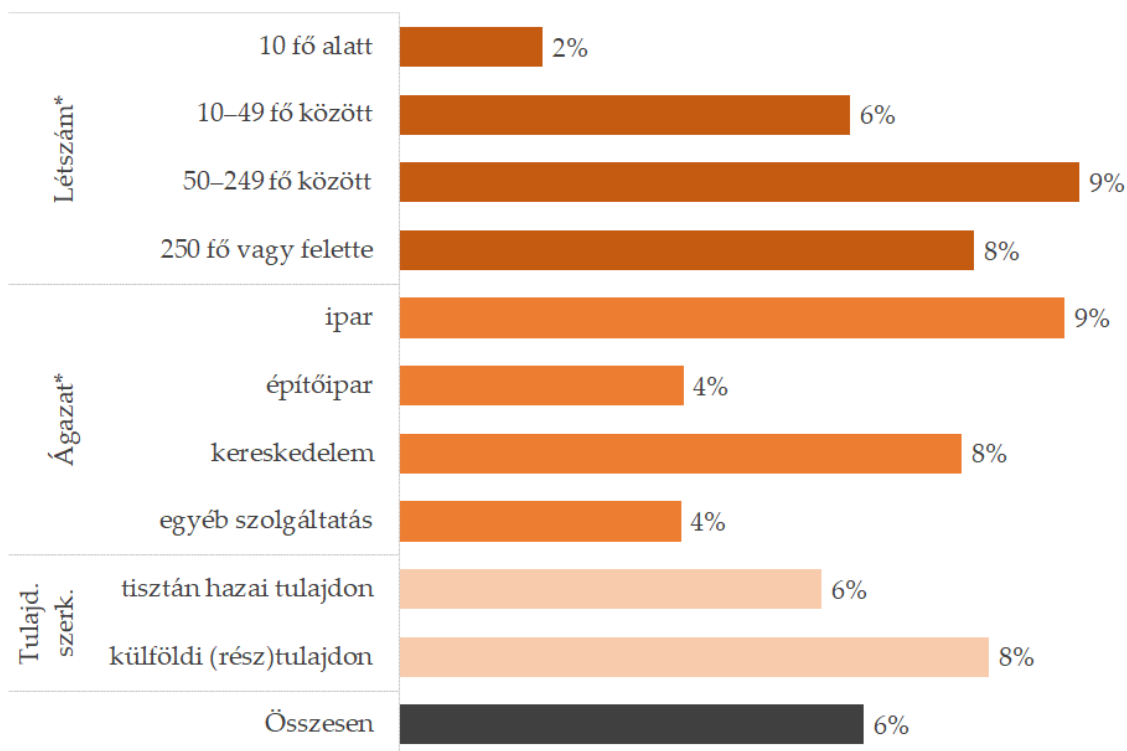
Forrás: GVI 2022

*Szignifikáns eltérés ($p < 0,05$).

Az importtevékenységet vizsgálva megállapítható, hogy a cégek gazdasági súlyát is figyelembe véve a vállalkozások 6 százaléka importált Oroszországból és/vagy Ukrajnából 2021 folyamán. Az importtevékenység a nagyobb cégek, főként a közép- és nagyvállalatok körében volt a legnagyobb. Tulajdonszerkezet alapján statisztikailag nincs lényegi különbség, de a külföldi (rész)tulajdonban lévő cégek e tekintetben is némivel jobban érintettek.

4. ábra: Oroszországból és/vagy Ukrajnából 2021-ben importáló cégek megoszlása vállalati jellemzők szerint, N=2052–2118

Forrás: GVI 2022

*Szignifikáns eltérés ($p < 0,05$).

Felmérésünkben rákérdeztünk arra, hogy bizonyos hatások érintik-e a vállalkozás működését az ukrajnai háborús események következtében. A válaszadók háromnegyede (75%) számolt be a kérdőívben felsoroltak közül valamilyen hatásról. A negatív hatások közül magasan kiemelkedik az ellátási láncok megszakadása (egyúttal az alapanyag- és termékhány), hiszen a válaszadók több mint felét, 51 százalékát érinti ez a probléma, míg a csökkenő keresletet 21, a csökkenő exportot 13, a szállítási útvonalak ellehetetlenülését pedig 11 százalékuk említette. A többi felsorolt negatív hatás a felmérésben részt vevő cégek kevesebb mint tizedénél jelentkezett. Kiemelendő ugyanakkor, hogy majdnem minden negyedik cégvezető válaszolta azt, hogy venne fel menekült munkavállalót (23%), ami egyfajta módja lehet az üzleti tevékenységet akadályozó tényezők között előkelő helyet elfoglaló munkaerőhiány mérséklésének. A cégek 10 százaléka növekvő keresletet is érzékel a háború kitörésével összefüggésben.

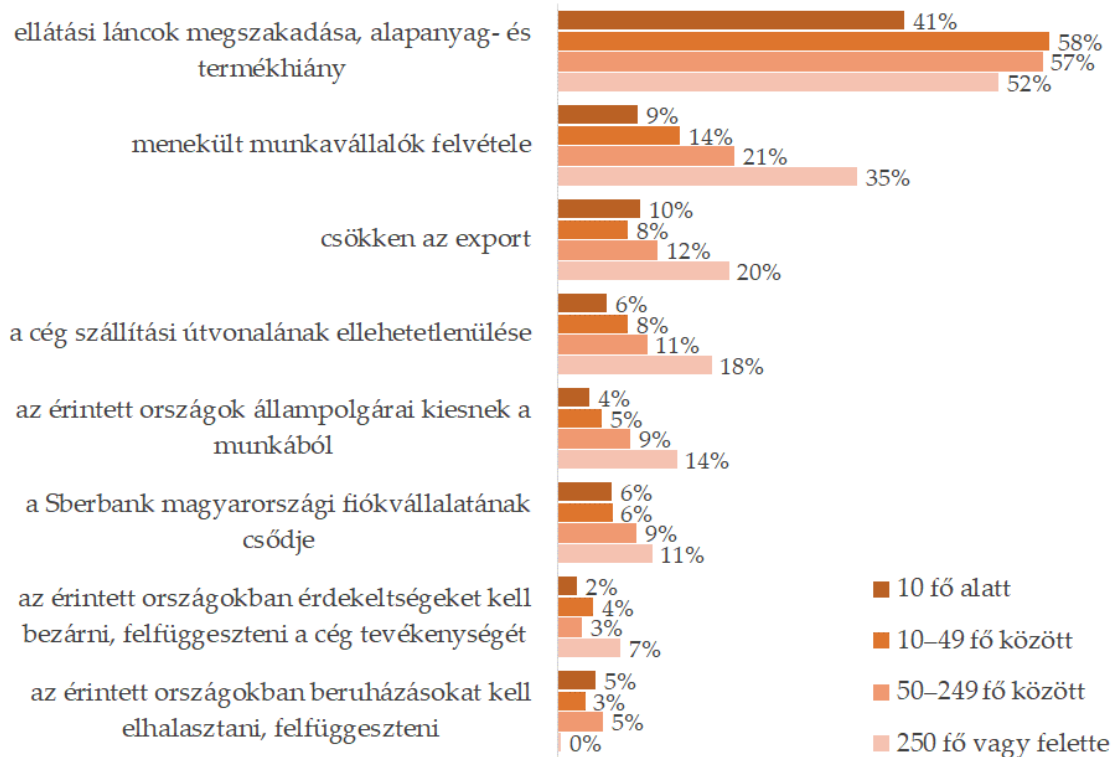
5. ábra: Az orosz-ukrán háború hazai vállalkozásokra gyakorolt hatásai, N=2227

Forrás: GVI 2022

A háború hatásai közül több is szignifikánsan eltérő gyakorisággal jelenik meg a különböző foglalkoztatotti létszámmal működő vállalkozásoknál. Az ellátási láncok megszakadása a 10 fő alatti cégeket érinti a legkevésbé (41%), bár esetükben is ez a vezető hatás. A menekült munkavállalók felvétele, a cég szállítási útvonalainak ellehetetlenülése, a háborúban érintett országok állampolgárainak munkából történő kiesése és a Sberbank magyarországi fiókvállalatának csődje okozta hatások a vállalatméret növekedésével párhuzamosan egyre gyakrabban jelennek meg, míg a beruházások elhalasztása, felfüggesztése a legalább 250 főt foglalkoztató cégek esetében a legkevésbé valószínű (0,4%). Ezzel szemben az érdekeltségek bezárása, a cég tevékenységének felfüggesztése (7%), valamint a csökkenő export (20%) épp ezeket a nagyvállalatokat sújtja leginkább.

**6. ábra: Az orosz-ukrán háború hazai vállalkozásokra gyakorolt hatásai
létszámkategória szerint, N=2227**

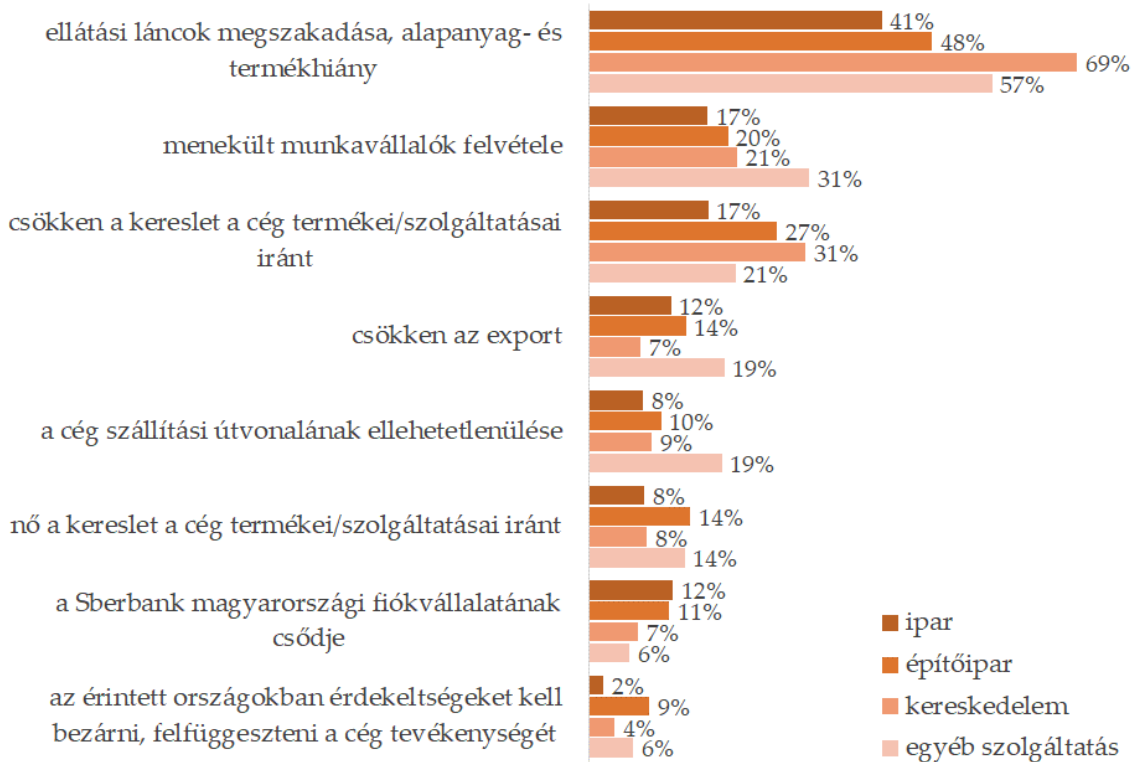

Forrás: GVI 2022

Megjegyzés: Az ábrán csak azokat a hatásokat jelenítettük meg, amelyek a létszámkategóriák szerint szignifikáns különbséget ($p < 0,05$) jeleznek.

Gazdasági ágazonként vizsgálva az orosz-ukrán háború hatásait, jól látszik, hogy az ellátási láncok megszakadása a kereskedelmi cégek több mint kétharmadát érinti (69%), de az egyéb szolgáltatást végző vállalkozásoknak is több mint a fele szembesül ezzel a problémával (57%), míg a legkevésbé az ipari cégek érzékelik ezt (41%). A többi ágazathoz képest a szolgáltatói szektort érinti elsősorban a csökkenő export (19%) és a szállítási útvonalak ellehetetlenülése (19%), ugyanakkor itt a leggyakoribb a menekült munkavállalók felvétele (31%), és – az építőiparral együtt – a kereslet növekedése (14%) is. A csökkenő kereslet a kereskedelemben (31%) és az építőiparban (27%) érezteti leginkább a hatását, míg a Sberbank magyarországi fiókvállalatának csődje az iparban (12%) és az építőiparban (11%) érzékelhetőbb. Az érintett országokban érdekeltség bezárása, illetve a cég tevékenységének felfüggesztése az építőipari cégeket érinti leginkább (9%).

7. ábra: Az orosz-ukrán háború hazai vállalkozásokra gyakorolt hatásai gazdasági ágazatok szerint, N=2225

Forrás: GVI 2022

Megjegyzés: Az ábrán csak azokat a hatásokat jelenítettük meg, amelyek a gazdasági ágazatok szerint szignifikáns különbséget ($p < 0,05$) jeleznek.

Számos hatás tekintetében élesen elkülönülnek egymástól a tisztán hazai tulajdonú és a külföldi (rész)tulajdonban álló vállalkozások percepciói. Az ellátási láncok megszakadását magasabb arányban érzékelték a tisztán hazai tulajdonú cégek (53%), ellenben a csökkenő export (21%), a szállítási útvonalak ellehetetlenülése (18%), az érintett állampolgárok munkából történő kiesése (13%), valamint az érdekeltségek bezárása az érintett országokban (13%) egyértelműen a külföldi (rész)tulajdonban lévő cégek körében fordul elő magasabb arányban. Utóbbi vállalati kör kapcsán az is elmondható, hogy több mint egyharmaduk venne fel menekült munkavállalót (37%), 17 százalékuk pedig a háborúval összefüggésben növekvő keresletet érzékel.

8. ábra: Az orosz-ukrán háború hazai vállalkozásokra gyakorolt hatásai tulajdonszerkezet szerint, N=2139

Forrás: GVI 2022

Megjegyzés: Az ábrán csak azokat a hatásokat jelenítettük meg, amelyek a tulajdonszerkezet szerint szignifikáns különbséget ($p < 0,05$) jeleznek.

Értelemszerűen az Oroszországgal és/vagy Ukrajnával export vagy import kapcsolatban lévő cégek bizonyos hatásokat az átlagnál jóval gyakrabban érzékelnek. Az ellátási láncok megszakadása valamennyi céget érzékenyen érint, azonban a leginkább az olyan vállalatokat, amelyek exportálnak, de nincs Oroszországba vagy Ukrajnába irányuló exportjuk (56%). A szállítási útvonalak ellehetetlenülése (41%), a csökkenő export (41%) és a csökkenő kereslet (33%) jelentősen sújtja az ezen országokba exportáló cégeket, de magas azon vállalatok aránya is közöttük, amelyek felfüggesztették a tevékenységüket vagy érdekeltségeket zártak be az érintett országokban (24%). Hozzáteve, hogy menekült munkavállaló alkalmazása (36%) és a háború ellenére növekvő kereslet (16%) is esetükben a leggyakoribb. Általánosságban elmondható, hogy a felsorolt hatások magasabb arányban érintik az exportáló cégeket, és az ellátási láncok megszakadását kivéve valamennyi hatás különösen az Oroszországba és/vagy Ukrajnába exportáló vállalatok esetében jelenik meg.

9. ábra: Az orosz-ukrán háború hazai vállalkozásokra gyakorolt hatásai exporttevékenység szerint, N=2039

Forrás: GVI 2022

Megjegyzés: Az ábrán csak azokat a hatásokat jelenítettük meg, amelyek az exporttevékenység szerint szignifikáns különbséget ($p < 0,05$) jeleznek.

Az Oroszországból és/vagy Ukrajnából importáló vállalkozások esetében minden felsorolt hatás az átlagnál lényegesen magasabb arányban fordul elő. Túlnyomó többségük, 77 százalékuk tapasztalja az ellátási láncok megszakadását, de nagy arányuk (24–31%) küzd a csökkenő kereslet, a szállítási útvonalak ellehetetlenülése, a Sberbank magyarországi fiókvállalatának csődje, az érintett állampolgárok munkából történő kiesése és a csökkenő export okozta nehézségekkel. Magasan az átlag felett érintettek az ezekben az országokban megvalósítandó beruházások (12%), illetve tevékenységek felfüggesztésében is (12%). E mellett a menekült munkavállalókat több mint négytizedük (41%) alkalmaz vagy alkalmazna.

10. ábra: Az orosz-ukrán háború hazai vállalkozásokra gyakorolt hatásai az Oroszországot és/vagy Ukrajnát érintő importtevékenység szerint, N=2118

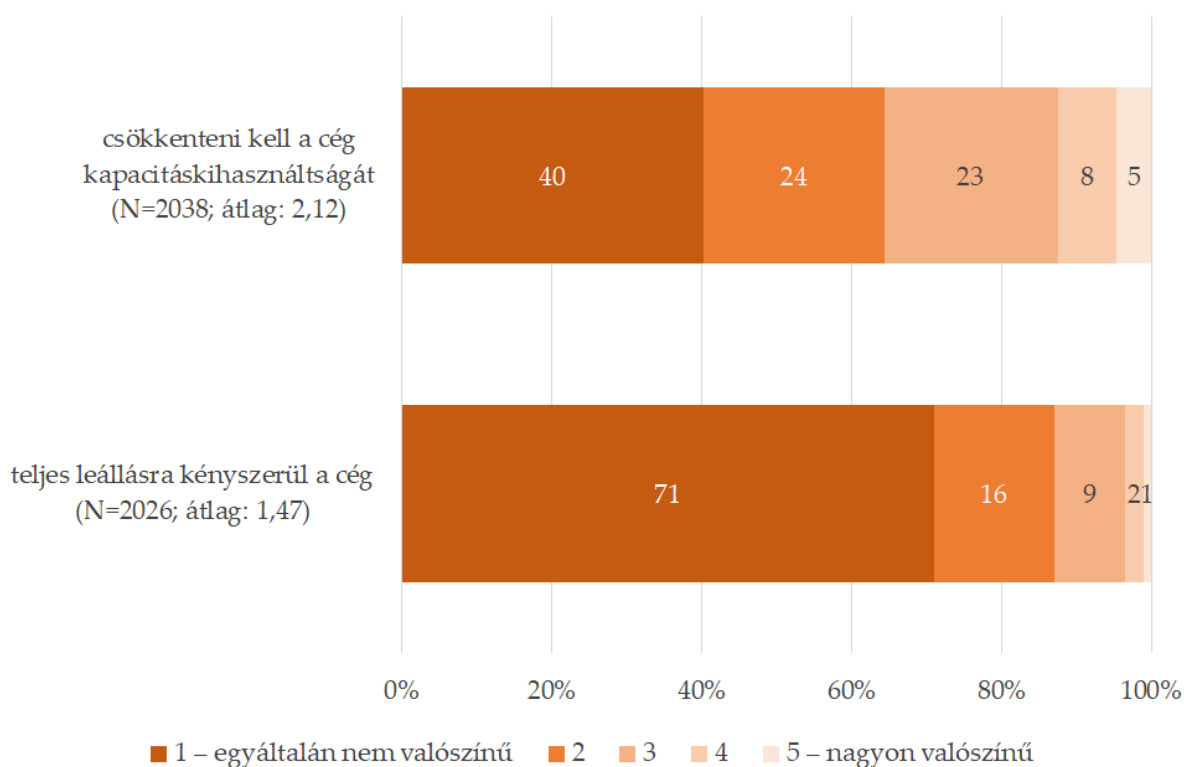

Forrás: GVI 2022

Megjegyzés: Az ábrán csak azokat a hatásokat jelenítettük meg, amelyek az importtevékenység szerint szignifikáns különbséget ($p < 0,05$) jeleznek.

A kérdőívben arról is kérdeztük a cégvezetőket, hogy a jelenlegi háborús helyzetet figyelembe véve (szükséges energia, nyersanyagok, alapanyagok, késztermékek, munkaerő hiánya miatt) a következő félév folyamán számítanak-e cégük kapacitáskihasználtságának csökkentésére, illetve teljes leállásra. A kérdésre ötfokozatú (1 = egyáltalán nem valószínű; 5 = nagyon valószínű) skálán válaszolhattak. A válaszok alapján elmondható, hogy többségük egyáltalán nem tartja valószínűnek sem a kapacitáskihasználtság csökkentését (40%), sem a teljes leállást (71%). Hozzáteve, hogy a kapacitáskihasználtság csökkentését elképzelhetőbbnek tartják (átlag: 2,12), mint a teljes leállást (átlag: 1,47).

11. ábra: A kapacitáskihasználtság orosz-ukrán háborús helyzet miatti csökkentésének, illetve a teljes leállásnak a valószínűsége a következő félévben (%)

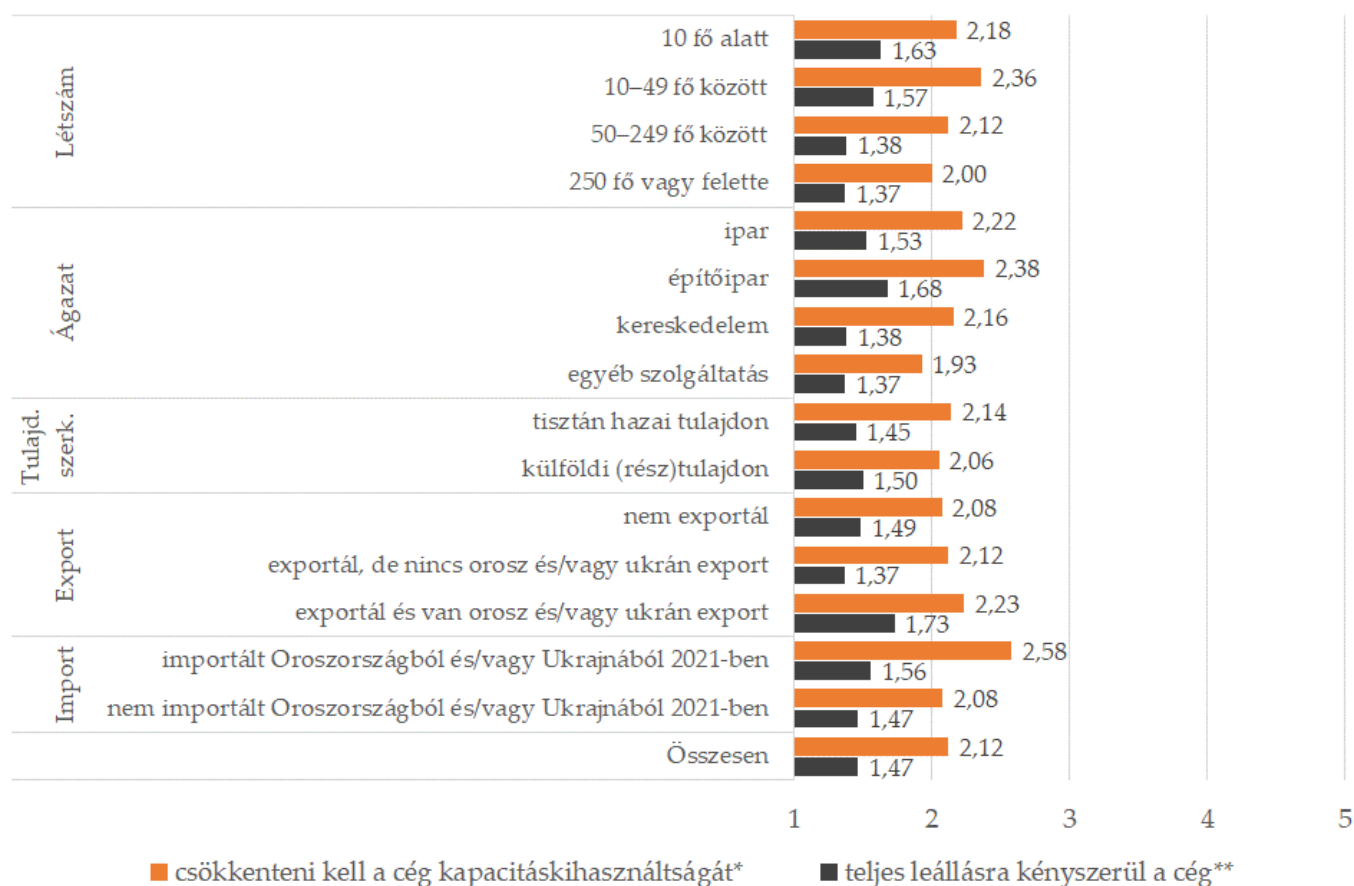

Forrás: GVI 2022

A kapacitáskihasználtság csökkentésének valószínűsége a nagyvállalatok az egyéb szolgáltatást nyújtó és az orosz és/vagy ukrán importban nem érdekelt cégek körében a legkisebb, míg a kkv-k, az építőiparban, iparban tevékenykedő és az Oroszországból és/vagy Ukrajnából importáló cégek esetében a legnagyobb. E tekintetben tulajdonszerkezet és exporttevékenység szerint nincs lényegi különbség a válaszadó cégek között. Hasonló mondható el a teljes leállás esélye kapcsán is. Minél nagyobb a cég foglalkoztatotti létszáma, annál kisebb az esély arra, hogy teljes leállásra számít. A kereskedelem és az egyéb szolgáltatás ágazatokban működő cégek valószínűsítik legkevésbé a teljes leállást. Különbség, hogy ebben az esetben nem az importtevékenység, hanem az exporttevékenység megléte a meghatározóbb: az az Oroszországba és/vagy Ukrajnába exportáló cégek vélik a leginkább úgy, hogy esély van akár a teljes leállásra is. Tulajdonszerkezet szerint itt sem található releváns eltérés a cégvezetők válaszai között.

12. ábra: A kapacitáskihasználtság-csökkenés, illetve a teljes leállítás valószínűsége vállalati jellemzők szerint, N=1921–2039 (átlag, 1 = egyáltalán nem valószínű; 5 = nagyon valószínű)

Forrás: GVI 2022

*Szigifikáns eltérés ($p < 0,05$) létszám, ágazat és importtevékenység szerint.

**Szigifikáns eltérés ($p < 0,05$) létszám, ágazat és exporttevékenység szerint.